

TREURE PIT

LA LITERATURA CATALANA DESPRÉS DE FRANKFURT

Isidor Cònsul

L'any 2007, quan el calendari va obrir la segona quinzena d'octubre, després que el senyor encarregat baixés la persiana que tancava la parada, l'assegurés amb un candau i pengés el cartell de *passi-ho bé i fins l'any que ve*, la literatura catalana continuava sent la mateixa, exactament la mateixa, que havia estat feia uns dies, unes setmanes, uns mesos i uns anys abans del gran mercat que ara plegava veles, la *Frankfurt Book Messe*. I què és el que havia estat i encara és la literatura catalana? Doncs una proposta amb voluntat de guanyar-se la vida amb decòrum i criteris de normalitat; una tradició literària de vuit segles capaç de tocar amb dignitat les tecles de tots els gèneres (novel·la, teatre, poesia i assaig), que es defensa més o menys bé en els diferents nivells de la creació artística i que nodreix tota l'escala de la demanda, de les lletres més primmirades i exquisides a les més populars i abernegades. Una literatura que compta amb la base i el suport d'una indústria editorial solvent, que no rep més ajuts ni subvencions oficials que els que reben la majoria de les literatures europees, i que es conforma, en darrer terme, com una cultura literària que pot mirar sense complexos, desafiant i directament als ulls, les literatures veïnes, les que tallen el bacallà i funcionen com a referència a Europa. La *Frankfurt Book Messe* ha demostrat que la literatura catalana no té res a envejar-les, en termes de creativitat estricta.

Si en el marc del darrer festival de Frankfurt hi van destacar cinc noms (Barbal, Cabré, Monzó, Sánchez-Pinyol i Porcel) i van pujar al pòdium d'honor dues novel·les (*Pedra de tartera* i *Les veus del Pamano*), no siguem il·lusos de pensar que els editors alemanys van descobrir tot d'una Amèrica o la sopa d'all. Aquí fa anys que en mengem, de sopes, i sabíem de sobres que *Pedra de tartera*, de Maria Barbal, és una petita i alhora una enorme joia literària; que *Les veus del Pamano* té totes les traces d'un monument literari i una gran novel·la; que Quim Monzó i Baltasar Porcel són comparables als noms més

consolidats de l'actual narrativa europea i que Albert Sánchez-Pinyol ha demostrat un talent i una habilitat innegables a l'hora d'actualitzar els registres, temes i tòpics de la literatura popular.

Aquesta és la primera premissa que voldria deixar clara: ni els editors alemanys ni els agents literaris han descobert la pólvora. Els més murrís i intel·ligents s'han limitat a buscar vetes d'or en la mina de la literatura catalana i han tingut la sort, l'olfacte i el talent de trobar-les. Després han comprovat que el material era bo, or de molts quirats, i ho han fet conèixer al públic i als mitjans de comunicació alemanys. El menú era de primera qualitat i els lectors i la crítica alemanys s'han limitat a celebrar-ho, cadascú a la seva manera: el públic llegint i consumint, a milers, tarteres i pamanos, i redescobrint, qui no ho havia fet encara, l'àcida intel·ligència de Quim Monzó, el gest barroc de Porcel i la novetat de les propostes d'Albert Sánchez Pinyol. La crítica, per la seva banda, ha posat el marc analític en la bondat de les peces literàries i accentuant, per extensió, les característiques d'una llengua i una literatura que els era fins ara poc coneguda, i que sovint barrejaven i confonien dins del potipoti d'un *totum revolutum* amb la literatura en llengua castellana.

Aquest és un dels camins possibles a l'hora de definir l'oportunitat i l'encert que la cultura / literatura catalana hagi estat la convidada d'honor a l'edició de l'any 2007 de la Fira del Llibre de Frankfurt. Una oportunitat i un encert que s'han de concretar, al meu entendre, a l'empara de tres punts indestriables i complementaris: identitat, projecció i prestigi. Atesa la condició de dissort històrica de les lletres catalanes, o si voleu allò de ser una literatura sense estat propi, ha estat cabdal constatar que l'enorme i lluminós aparador de la Fira del Llibre de Frankfurt ha permès desenvolupar aquests tres punts (identitat, projecció i prestigi), des de dos nivells que també ho són, de complementaris, el de la pedagogia i el prestigi interior, i el de la projecció i el prestigi exterior: un doble treball portes endins i portes enfora. De la mateixa manera, salvant les distàncies que calgui, que l'endemà mateix de l'acabament de la Guerra Civil espanyola es va parlar de dos exilis, interior i exterior: el que s'afanyava a organitzar-se per lluitar contra la dictadura franquista des de dins

del país i el que passejava per aquests móns de Déu, de París a Xile i de Londres a Mèxic, la bandera de la derrota, la catalanitat i la democràcia.

Els equilibris d'una literatura en estat d'alerta

Entre 1939 i 1960, la literatura catalana va ser el miracle d'una supervivència; entre 1960 i ara mateix, el resultat d'una convicció col·lectiva, i tot plegat, durant gairebé 70 anys, la victòria d'una sòlida tenacitat de país. Val a dir que la literatura catalana hi està avesada, a aquesta mena de treballs, i a l'esforç d'haver de renéixer de les cendres. En aquest sentit, no és debades que el segle XIX sigui el de la Renaixença, el temps de redreçar-se d'una llarga crisi, refer-se de l'ensulsiada i tornar a fer camí amb la voluntat d'esdevenir literatura nacional i senyal d'identitat d'una cultura normalitzada.

A finals del XIX, aquesta literatura va estar a punt de donar una campanada definitiva amb el frustrat premi Nobel a Àngel Guimerà. Un segle i escaig després, l'aparador lluminós de la Fira del Llibre de Frankfurt ha estat la possibilitat d'un pas endavant, el detall de poder avançar una mica més i posar noves fites en l'esforç de consolidació, recerca de normalitat, prestigi i projecció de les lletres catalanes. Sense oblidar mai que som una literatura sense estat, condemnats per aquesta dissort històrica a viure de manera permanent en estat d'alerta, a la percaça d'oportunitats que puguin aprofitar-nos i treure'n el màxim rendiment. A l'inrevés de la conclusió de Gabriel García Márquez quan tanca *Cien años de soledad* dient que *las estirpes condenadas a cien años de soledad no tenían una segunda oportunidad sobre la tierra*. No costa gens adonar-se que la literatura catalana ha estat una de les estirps condemnades a cent anys de solitud, per bé que amb unes diferències fonamentals: ha tingut ali i braó suficients per sobreviure, i prou impuls per aprofitar les oportunitats que se li ha presentat i que li han estat útils per enfortir-se de portes endins, a casa seva, i projectar-se a l'exterior, portes enfora.

Repassem breument el debat més pertinaç i virulent suscitat, dins de Catalunya, arran de la presència catalana a la Fira del Llibre de Frankfurt. No cal dir cap nom ni esmentar les capçaleres dels mitjans de comunicació que

més s'hi han implicat. Qui ho vulgui seguir que consulti les hemeroteques. Però es podria resumir amb la portada intolerable del rotatiu barceloní més antic i en les opinions d'un dels primers espases del grup d'escriptors nascuts a Catalunya que escriuen en castellà. La portada a la qual em refereixo anunciava la llista dels escriptors triats per anar a Frankfurt, els presentava despectivament com *Los "101 dálmatas" del catalán* i afegia que Quim Monzó i Baltasar Porcel eren *protagonistas de una feria sin autores en castellano*. Pel que fa a les opinions de l'esmentat primer espasa, parlaven del *servilisme* (sic) dels escriptors catalans que havien acceptat el convit d'anar a Frankfurt, lamentava que la presència catalana a la fira s'hagués convertit en un *circ patriota* i denunciava, és clar, la marginació dels pobres escriptors castellans. Mireu si en som, de desgraciats!

Vet aquí l'eix d'un debat monotemàtic, llarg i pesat, però necessari, i que pot resumir-se en la qüestió de si a Frankfurt hi havíem d'anar sols o acompanyats. Ha estat la cançó de l'enfadós que ha omplert pàgines i més pàgines a la premsa, i ha provocat milers d'intervencions en tots els mitjans de comunicació en forma de comentaris, declaracions, entrevistes, matisacions i postil·les. El dilema, doncs, era anar-hi sols o en companyia, només la literatura catalana o el poti-poti que tothom esperava de lletres catalanes i castellanes.

És cert que la invitació de la *Frankfurt Book Messe* parlava de "cultura" en sentit ampli; però tothom sabia, des de bon començament, que l'expressió "cultura catalana" era un eufemisme ben trobat, per bé que enverinat, necessari per començar a fer camí i enfilars les costures d'un projecte col·lectiu, pel qual treballaven des de feia anys el Gremi d'Editors de Catalunya i l'Associació d'Editors en Llengua Catalana. De sempre, els objectius eren clars i buscaven el reconeixement internacional de les lletres catalanes, raó per la qual calia que fossin convidades d'honor. El problema era estratègic i demanava desplegar una jugada de murri, fer la puta i la Ramoneta, si se'm permet, i posar en dansa els malabarismes semàntics que calguessin per aconseguir a bon port els objectius marcats. El culpable que el debat intern (nosaltres sols o en companyia), arribés a fer-se fort va ser de l'eufemisme enverinat, però sense

els jocs semàntics preliminars (cultura versus literatura) mai no hauria estat possible la invitació oficial ni l'inici del camí que va permetre plantar-nos a Frankfurt la tardor del 2007. No siguem hipòcrites, feia anys que la jugada era treballada de manera tenaç i insistent, i amb un horitzó que sempre s'havia dibuixat de manera molt clara: aconseguir que la literatura catalana tingués el seu moment de glòria com a protagonista a la Fira de Frankfurt. Qui ho impedia era la pròpia anomalia històrica, l'invent aquest de ser una literatura sense estat, de la mateixa manera, per posar un cas paral·lel, que dia sí i dia també, un mes rere l'altre i any rere any veiem com es posen tots els entrebancs jurídics i tants pals a la roda com sigui possible perquè no hi hagi seleccions esportives catalanes.

No es pot negar, d'altra banda, que els escriptors que han nascut o viuen a Catalunya i que escriuen en castellà formen part de la cultura catalana. Només faltaria! Però tampoc no s'ha d'oblidar que una literatura és una llengua i que una obra literària és sempre una proposta de creació de sentiments, emocions i bellesa a través de la paraula i d'una determinada opció lingüística. En aquest sentit, i des del segle de Ramon Llull, tot al llarg de vuit-cents anys, la llengua i la literatura genuïna del nostre país és i ha estat la catalana. Josep Bargalló, uns dies abans que comencés el sarau alemany, va plantejar que s'havia d'anar a Frankfurt a treure pit i trobo que l'expressió va ser molt encertada. Era una oportunitat única que no es podia, de cap manera, deixar escapar. Treure pit: no avergonyir-se de la pròpia identitat ni necessitar els avals de mitjancers externs. Plantar-nos a Frankfurt amb el cap alt i sense complexos, segurs de les pròpies possibilitats com a literatura i ser curiosos amb la mena de petits detalls que tenen, sovint, una gran importància estratègica. Com aquell que, d'un dia per l'altre, va fer caure una llengua dels rètols de les diferents exposicions preparades com a guarniment del gran aparador de la fira. De les quatre previstes per l'administració socialista, responsable del Departament de Cultura de la legislatura anterior (català, castellà, alemany i anglès), es va passar a les tres gestionades per un Departament de Cultura menat per Esquerra Republicana (català, alemany i

anglès). Només és un detall, si voleu, però cabdal i altament significatiu. Treure pit també és tenir autoritat i cura d'aquests petits detalls. Algú potser pot pensar que s'hi va barrejar massa el joc de la política i els polítics; però a hores d'ara no podem ser ingenus: els polítics sempre les juguen, les seves cartes, d'una manera o d'una altra. La fortuna, aquesta vegada, és que qui va remenar les cartes de la baralla ho va fer en favor de la visibilitat de les lletres catalanes. I un cop assumides les regles del joc polític, tot va rutllar com era previst: TV3, per exemple, va fer el desplegament més important de la seva història a favor de la literatura catalana; i vora seu, altres canals de televisió, una munió d'emissores de ràdio i suplementos per dar i per vendre als diaris i revistes més importants de l'estat. Matí, migdia i vespre, la *Frankfurt book messe* va entrar als menjadors de milers de llars catalanes, i vora les paraules i les imatges, també s'asseien, al sofà de les cases, els autors i els llibres catalans que triomfaven a la fira. Jugant a favor de la pròpia identitat, s'encetava una enorme operació de marketing i prestigi a favor de la promoció interna de la literatura catalana.

Qui els recorda, ara, l'aspror i la virulència del debat? Només han passat quatre mesos i en fa tres i mig que les aigües tumultuoses, torrencials i enfurides han esdevingut de nou pacífiques i tranquil·les. No hi ha dubte que va ser un gran encert triar l'alternativa d'anar-hi sols. Va servir perquè la literatura catalana es consolidés a l'interior, guanyés graus d'autoestima i toregés els qualificatius de provincianisme amb què sovint se'ns titlla des de l'espanyolisme militant dels nostres mitjans de comunicació. Des d'aquesta perspectiva, doncs, Frankfurt va ser un èxit rodó i si la virulència del debat encara esquitxava les pàgines i els editorials de molts diaris en els primers dies d'octubre, el verí va començar a perdre força i els discursos van canviar de to a mesura que avançava la setmana. Us convido a visitar les hemeroteques i a fer un exercici de periodisme comparatiu entre el dilluns i el diumenge d'aquella setmana d'octubre. És espectacular comprovar com varien les reflexions i les estratègies per apuntar-se a l'èxit de l'operació i sortir amb bona cara a la foto. Si hi aneu, comprovareu que els girs i canvis d'estratègia, el pas de la crítica a l'adhesió,

responen, cronològicament, a tres fets: la intel·ligència i originalitat del discurs inaugural de Quim Monzó, l'èxit de *Pedra de tartera* de Maria Barbal i el comentari de l'exministre alemany Joska Fischer assenyalant *Les veus del Pamano* de Jaume Cabré com la seva descoberta personal i el llibre de la Fira..

Prestigi i projecció

No cal estendre's sobre la bondat de les traduccions com a eina de cultura. Una literatura demostra la seva maduresa quan incorpora, al costat de la pròpia hisenda, altres patrimonis culturals. El transvasament enriqueix el diàleg, trenca esquemes locals i ajuda a situar en el seu punt més just els seus tics més particulars. Sempre que el vent de la història ha estat propici, la literatura catalana s'ha distingit per la seva disposició a incorporar les millors mostres de la tradició literària clàssica i contemporània. Ens podem fixar, en aquest sentit, en dos moments de bonança del segle passat: la col·lecció Bernat Metge i el naixement d'Edicions Proa, durant la dècada dels anys vint, i l'optimisme editorial que va de finals dels setanta fins ara mateix. En totes dues tongades s'ha combinat la traducció d'alta literatura amb els best-sellers de consum puntual, la difusió dels autors de referència i dels que vesteixen el *pret a porter* en la literatura del món. De la transició ençà, i ja portem trenta anys, una de les millors notícies per al nostre món editorial ha estat comprovar que editar en català és negoci, la qual cosa també ha servit per anar deixant aparcades velles actituds de resistència victimista.

Benvinguts, doncs, a la normalitat relativa dels darrers trenta anys, a la il·lusió i autoestima que ha anat generant, i a la lògica de concloure que la voluntat de recepció d'altres literatures demana reciprocitat i un treball a tornajornals que porti les millors mostres de la literatura catalana a altres llengües. Harmonitzar l'estratègia de portes obertes a les literatures forànies amb una política de projecció de la pròpia tradició literària. En totes dues direccions intervenen les lleis del mercat, per bé que en el segon cas, traduir literatura catalana a altres llengües, demana un disseny polític de projecció cultural. L'atzar ens ha posat a viure en un món cada cop més global i interrelacionat, raó per la qual resulta imprescindible tenir veu pròpia en la gran plaça del món i plantejar-

se, com una prioritat, la difusió internacional de la pròpia cultura. Una tradició literària es prestigia quan pot presentar-se al món traduïda en altres llengües i aquest és un termòmetre, el de la capacitat d'exportació, que també mesura el vigor i la creativitat d'una determinada literatura, justament a partir de la potència que té per aflorar als aparadors del món traduïda a altres llengües.

Si repassem una mica la història, aquesta capacitat de ser una literatura traduïda va mostrar-se activa i dinàmica, per part de la catalana, durant el darrer terç del segle XIX i el primer tombant del XX. Si més no, així ho proven les traduccions de Verdaguer, Guimerà, Narcís Oller o Víctor Català, exemples que tampoc no poden ser nombrosos perquè les particularitats històriques en què s'ha mogut la literatura catalana, sobretot a partir de 1939, no han afavorit gens les estratègies de prestigi ni han donat gaires alegries de projecció internacional. De tota manera, l'enorme difusió de les obres de Guimerà, d'una manera especial de *Terra baixa* i *Maria Rosa*, amb traduccions, versions d'òpera i cinematogràfiques, van estar a punt d'atorgar-li un premi Nobel. Ara sabem que no va ser possible per la desgràcia de sempre: pel fet de pertànyer a una literatura sense estat propi. I per allò de les desgràcies que mai no vénen soles, el van adjudicar al seu traductor castellà, José Echegaray, la badada potser més gran i el desencert més trist en la història dels Nobel.

Passats els pitjors anys del parèntesi franquista i coincidint amb l'optimisme editorial dels anys setanta i vuitanta, es va insinuar la necessitat d'una política de projecció, accelerada a partir de 1988, amb el retorn de la Institució de les Lletres Catalanes. Fins llavors, la difusió internacional de la literatura catalana havia anat de bracet amb l'obra voluntariosa d'entusiastes com David H. Rosenthal, Bob de Nijs, Tilbert Stegmann i Bernat Lesfargues, per posar uns noms, al costat de la feina que havia anat fent, des de 1923, el Centre Català del PEN Club. A finals dels vuitanta, la Institució de les Lletres Catalanes va obrir el camí d'una política de projecció que esperonava la traducció d'obres catalanes a altres llengües, ajudant econòmicament les editorials forànies que s'hi posaven. S'imitava, d'aquesta manera, la pràctica habitual d'altres cultures europees que ajuden, amb els mateixos criteris, la projecció exterior de la pròpia literatura.

La creació de l'Institut Ramon Llull, l'any 2002, va prendre el relleu a la Institució de les Lletres Catalanes i la seva orientació no ha fet altra cosa que no sigui potenciar i multiplicar els efectes de la mateixa estratègia política. Per això, seguint sempre el rastre de la història, em sembla oportú repassar algunes actuacions, dels anys vuitanta ençà, que han actuat com a plataformes de projecció i de prestigi de la cultura catalana, i que em sembla que han col·laborat a marcar, ni que sigui amb quatre grans de sorra, el camí que ens va dur, finalment a Frankfurt 2007. Em refereixo a les revistes "Catalan Rewiew", que edita la North American Catalan Society; "Catalònia", que publicava el Centre Unesco de Catalunya amb el suport de la Generalitat; "Catalan Writing", publicada entre 1988 i el 2000 per la Institució de les Lletres Catalanes, i el catàleg "Books in Catalan" que prepara l'Associació d'Editors en Llengua Catalana per tenir presència, en forma de catàleg conjunt, a les diferents fires del llibre: Bolonya, Londres, Guadalajara i sobretot Frankfurt. Cadascuna d'aquestes publicacions, algunes desaparegudes, han abundat en una feina de prestigi i han contribuït, no sé si poc o molt, a divulgar la literatura catalana a altres llengües. Es tracta de revistes complementàries, cadascuna amb la seva singularitat: "Catalan Rewiew", més decantada al model erudit de publicació universitària; "Catalan Writing" es conformava com una publicació d'actualitat i "Catalònia" desplegava un sentit de visió més àmplia i global de Catalunya, amb apartats dedicats a la vida literària. Finalment, "Books in Catalan" és encara un catàleg comercial i una eina per ajudar a vendre en les diferents fires del llibre.

Si escoltem què diu l'aritmètica de tot plegat, ens adonarem que els ajuts a propostes de traduccions impulsats per la Institució de les Lletres Catalanes es van concretar amb ritme ascendent. Entre 1988 i 1992, durant el seu primer quinquenni, es van ajudar, sense comptar les traduccions al castellà, 90 propostes de traducció distribuïdes d'aquesta manera: 6 projectes l'any 1988; 19, el 1989; també 19 el 1990; 22, el 1991 i 18, el 1992. Són xifres que han continuat a l'alça fins ara mateix perquè s'hi han esmerçat mitjans econòmics i s'han potenciat els impactes d'una política de difusió i projecció. El rànquing d'autors traduïts d'aquell primer quinquenni era encapçalat per Mercè Rodoreda, en

particular per *La plaça del Diamant*, que ara ja es deu poder llegir en una trentena de llengües, i rere seu venia *Tirant lo Blanc*, la novel·lística de Joan Perucho, les novel·les policiaques de M. Antònia Oliver, la narrativa de Carme Riera i els contes de Pere Calders i Quim Monzó, així com la tenaç pervivència d'un clàssic indiscutible, Ramon Llull. També eren abundants les mostres traduïdes de la poesia de Foix, Riba i Espriu, així com l'èxit concret de *Fortuny*, de Pere Gimferrer, *Camí de sirga*, de Jesús Moncada, *El teu nom és Olga*, de Josep Ma. Espinàs i *Temporada baixa*, de Maria Mercè Roca.

Els quinze anys que van de 1992 a Frankfurt 2007 segueixen la història d'una prudent i tenaç consolidació de la literatura catalana al món. S'ha continuat traduïnt de manera sistemàtica i sense fer gaire soroll, i rere els noms esmentats han arribat els èxits dels autors de teatre (Sergi Belbel i Jordi Galceran), la consolidació de Lluís Anton Baulenas i el viatge d'altres noms com Baltasar Porcel, Sergi Pàmies, Imma Monsó, Ferran Torrent, el fenomen Sánchez Pinyol i els impactes més recents d'Emili Rosales, Maria Barbal i Jaume Cabré. Sé que em deixo un grapat de noms, però tampoc no es tracta de fer cap llista exhaustiva. Crec que allò que interessa més de remarcar és que la literatura catalana ha perdut la por, s'ha anat desacomplexant i s'ha preparat per a la traca definitiva d'un aparador tan llaminer i llampant com el de la Fira de Frankfurt. Només una dada per continuar la música de l'aritmètica: a la *Frankfurt Book Messe* del 2007 les editorials alemanyes van presentar cinquanta-tres novetats que eren traduccions de literatura catalana. Cinquanta-tres traduccions a una sola llengua, l'any 2007, que podem comparar, per veure'n l'evolució, amb els noranta projectes ajudats a diverses llengües entre 1988 i 1992.

Cinquanta-tres traduccions de clàssics i moderns, Llull i Sánchez Pinyol, *Tirant lo Blanc* i Maria Barbal, Víctor Català i Ada Castells, Josep Pla i Jaume Cabré, Espriu i Margarit, Rodoreda i Miquel de Palol, Sagarra i Monzó, Gimferrer i Forcano, etc. Propostes clàssiques i modernes en un partit guanyat pels moderns per un resultat tan contundent com aquest, 39 a 14.

Treure pit, en síntesi

Les coses no van ser fàcils, prou que ho sabem! Hi havia el risc de perdre la batalla i deixar passar una oportunitat única; el perill que el repte més apassionant dels darrers temps per a la literatura catalana acabés amb un espectacular pam i pipa de frustració. Es tractava de perdre la por i tenir les idees clares, saber què hi volíem anar a fer, a Frankfurt, i quina mena d'imatge i de petja hi volíem deixar. El 2005 havíem patit l'experiència de la Fira de Guadalajara, a Mèxic, de la qual es va fer, com a mínim, tres lectures diferents: a) la que van esbombar els funcionaris culturals de vèrbola cofoista, en el sentit que la cosa ja no podia anar millor; b) la dels escriptors que en van tornar escaldats per raons potser menors, com no haver-hi trobat els seus llibres o comprovar que els actes literaris programats patien una exemplar descoordinació, i c) la de la imatge que va escampar i potenciar la premsa, on quedava clar que hi havien destacat els noms d'Antoni Tàpies, Lluís Llach, els Goytisolo, Manuel Vázquez Montalbán i Gabriel García Márquez, i on van quedar diluïts, gairebé fins a desaparèixer, els escriptors en llengua catalana.

L'experiència mexicana de Guadalajara va ser, però, positiva, sobretot perquè indicava els errors que no s'havien de repetir. El repte enorme que suposava Frankfurt demanava marcar de prop els funcionaris culturals i els polítics de torn, insistint, una i una altra vegada, que es tractava de la fira del llibre més important del món i que, ser-hi convidats, representava una oportunitat única per fer-nos visibles en el plató mundial de les literatures, i en un moment, d'altra banda, en què l'escenari seria il·luminat per tots els focus de l'espectacle literari. No és cap casualitat que el premi Nobel de literatura acostumi a fer-se públic durant la setmana de Frankfurt.

Per això calia fer-se forts en l'eufemisme enverinat del binomi cultura / literatura. L'experiència deia que, a Frankfurt, s'hi convidava literatures, no pas cultures, i una literatura és una llengua, aquí i arreu del món. Massa sovint, el parany on han caigut els polítics catalans ha estat deixar-se gronxar per la prudència, no atrevir-se a agafar el toro per les banyes, parar molt de compte a no xafar l'ull de poll del veí, posar aigua al vi i diluir la literatura catalana en un

concepte ampli i vague de cultura. A Guadalajara es va accentuar el terme *cultura* per sobre del de *literatura* i qui en va sortir escaldada va ser la literatura catalana. Als nostres administradors polítics i culturals, sempre els ha fet por que la literatura catalana pogués anar sola i a Frankfurt 2007, d'haver badat, les lletres catalanes haurien tornat a quedar diluïdes en el marasme d'un programa ampli amb excedent d'arts plàstiques, música, gastronomia, arquitectura i disseny. De torna, solidaris i generosos com som, la mateixa por al buit i el temor d'anar sols hauria fet que en el programa no hi faltés una bona representació dels escriptors que escriuen en castellà a Catalunya.

Aquest era, a títol personal, l'autèntic repte i eix del debat. Si la literatura és l'art de la paraula i una literatura és una llengua, l'únic adjectiu que es pot posar rere el nom d'un escriptor va en funció de la llengua que utilitza a l'hora d'escriure. Hi ha escriptors amb vocació bilingüe, és cert, però no és el cas de la immensa majoria, ni aquí ni enlloc. Per aquests móns de Déu, els escriptors són anglesos, alemanys, francesos, catalans o castellans en atenció, només, a la llengua d'ús. Per això Kafka, per posar l'exemple més nítid, va ser un ciutadà txec, però és un escriptor alemany.

Frankfurt 2007 havia de donar protagonisme, en exclusiva, a la literatura catalana. Era un tren que no es podia perdre, ni podíem acceptar, com a literatura, ser diluïts en un context cultural més ampli que hauria implicat una renúncia que no ens podíem permetre. Frankfurt 2007 era una oportunitat per afirmar-nos i projectar-nos, i aconseguir que alguns dels primers espases de la literatura actual (els Monzó, Cabré, Riera, Porcel, Barbal o Margarit) tinguessin el reconeixement de prestigi que es mereixien al costat dels seus homònims francesos, anglesos, flamencs, italians, castellans o alemanys. S'havia d'anar a Frankfurt a treure pit; per sort, així va ser.